

Daar heb ik het als musicus heel moeilijk mee. Men mag ook niet alle regisseurs over dezelfde kam scheren. Met Adolf Dresen heb ik uitstekend samengewerkt. Zijn regie van *Eugen en Onegin* was zo geslaagd omdat er een synergie ontstond tussen de muzikale en de theatrale taal. Ik ben een tegenstander van coupures. Zij zijn voor mij enkel denkbaar als ze muzikaal verantwoord zijn. Traditionele coupures zijn vaak misplaatst, ze zijn te wijten aan het feit dat de weggelaten stukken niet correct uitgevoerd of niet begrepen werden. Voor *Eugen en Onegin* kon ik beschikken over een originele Russische partituur met Tsjajkovski's metronoomaanduidingen. Ik heb bestaande opnames beluisterd, geen enkele was conform aan die partituur. Voor de produktie in de Vlaamse Opera heb ik me gebaseerd op de door Tsjajkovski gewilde tempi. Voor Peter Burian was dat aanvankelijk een schok. Geen van de dirigenten met wie hij gewerkt had, had zulke tempi gekozen. Achteraf spraken de zangers hun tevredenheid uit over mijn benadering. Zij hadden voor de eerste maal het gevoel de exacte tempi te kunnen aanhouden die een natuurlijke frasering mogelijk maakten. Het bleek dus lonend te zijn rekening te houden met de bedoelingen van de componist voor de praktijk van de opvoering.

Sterren en egotrippers

Etcetera: In het gesproken toneel bestaan die scrupules om in de tekst in te grijpen helemaal niet.

Werthen: Het zijn dan ook twee verschillende werelden. In het gesproken toneel is vooral één element belangrijk: de taal. In de opera moet je rekening houden met twee elementen: de taal en de muziek. Beide hebben ze hun eigenheid, ze staan in een dialectische relatie tot elkaar. Aan dat evenwicht raken is heel delicaat. Zulke ingrepen worden een vorm van censuur. De regisseur gaat eigenmachtig verklaren dat een passage niet goed is of niet met zijn intenties overeenstemt. Hij berooft de toeschouwer van de mogelijkheid daarover zijn eigen mening te vormen. De vrijheid van het publiek wordt op die manier beperkt en dat vind ik gevaarlijk.

Etcetera: Met Guy Joosten waren er strubbelingen over een coupure in La Cenerentola?

Werthen: Ik heb hem gezegd dat ik daarmee niet kon instemmen. Ik vind de aria van Don Magnifico 'Noi Don Magnifico...' niet alleen een erg leuke scène, maar wat de muziek betreft ook typisch Rossiniaans. Joosten zei dan weer dat het technisch niet haalbaar was en dat het niet in zijn concept paste. So what? Ik ben niet iemand die ruzie maakt, dus de regisseur heeft zijn zin gekregen.

Etcetera: Waren de zangers makkelijker om mee te werken?

Werthen: Ook zangers proberen om de meest uiteenlopende redenen de partituur naar hun hand te zetten. Goede zangers doen dat niet. Als dirigent moet je rekening houden met de technische mogelijkheden van de solist. Je wordt

echter soms geconfronteerd met sterallures waarop je alleen met nuchterheid en humor kan reageren. Er zijn ongelooflijke egotrippers bij met wie je niet kan praten, voor wie alleen hun stem telt. Sommige zangers willen niet doen wat de regisseur van hen vraagt. Dat stoort vooral de regisseur.

Wat sommige regisseurs van een zanger verlangen, stoort mij ook. Het kan niet de bedoeling zijn dat een zanger plat op zijn buik moet gaan liggen waardoor hij geen adem krijgt. Dat men zich daar tegen verzet, begrijp ik maar al te goed. Zuiver technisch staat zingen het acteren soms in de weg. Voor een zanger bestaat er geen grotere luxe, dan vooraan op de bühne te gaan staan, zijn ene voet vooruit, de schouders naar achter om dan uit volle borst te zingen. Nu komt het zingen vaak op de tweede plaats. De muziek als een begeleidend verschijnsel bij een reeks beelden. Dat is een gevolg van onze beeldcultuur. Wat we in het theater zien is vaak pure televisie: zoveel mogelijk actie, rook- en lichteffecten. Een zekere vorm van soberheid lijkt hier aangewezen, er moet ruimte blijven voor de fantasie van de toeschouwer. Muziek en kunst impliceren emotie, maar mogen geen gevoel van afkeer genereren. Onze maatschappij heeft integendeel meer behoefte aan evenwicht. Het artistieke terrorisme en anarchisme schrikken me af.

Minder subsidies a.u.b.

Etcetera: U gaat er prat op I Fiamminghi als een KMO te runnen. Ziet u die mogelijkheid voor de opera?

Werthen: We zullen die richting moeten uitgaan, want we leven in een situatie die onhoudbaar is op lange termijn. Dat opera zo duur is, is historisch gegroeid. Sterren worden gesubsidieerd die vier- tot zeventienhonderdduizend frank per avond verlangen. Wij laten toe dat de belastingbetaler daarvoor opdraait. Er is nu eenmaal een markt gecreëerd, waar vraag en aanbod de prijzen dicteren. Operadirecteurs zouden maximumgages moeten afspreken.

Niet alleen zangers maken opera zo duur. Het is de hele context waarin opera geproduceerd wordt, die daarvoor verantwoordelijk is. Het kan ook anders. Ik werk in dit verband een strategie uit. Ik denk zelfs aan projecten los van een instituut. Ik ga met I Fiamminghi zeker opera doen. De Vlaamse Opera en de Munt zitten vast in een bepaald stramien, waardoor zij niet buiten een zware subsidiëring kunnen. Met minder geld kan evenveel kwaliteit geleverd worden.

Maar ook operahuizen zouden de nodige inventiviteit aan de dag moeten leggen om hun eigen inkomsten te vergroten. Reisvoorstellingen zouden hiervoor erg geschikt zijn. Het getuigt van weinig vooruitziendheid als men zeven voorstellingen van een produktie geeft en die dan wegbrgt met het argument dat ze nergens anders kan gespeeld worden, omdat de decors te groot zijn of omdat men te veel technici nodig heeft om ze op te bouwen. Het

project waaraan ik denk zal zich richten op festivals en zalen in binnen- en buitenland. In der produktie zal dus van bij het beginstadium een technische flexibiliteit moeten worden ingecalculereerd.

Werthen: Alle cultuurondernemingen in Vlaanderen zouden als privé-ondernemingen moeten worden gerund. Ik ben voorstander van de privé-onderneming met efficiënte en flexibele structuren die zich aan de veranderende markt kunnen aanpassen. Iets dergelijks moet op artistiek vlak nagestreefd worden. Ik ga niet zover als prof. De Grauwe, maar ik ben voorstander van minder en veel selectiever uitgekeerde subsidies. Subsidiëring zou enkel mogen gebeuren op basis van kwaliteit en niet op basis van het verlies dat men maakt. Hoe meer verlies je maakt des te meer je toegestopt krijgt. Met I Fiamminghi werden wij in het verleden bijna afgestraft, omdat we het goed deden. Men vond dat wij die subsidies minder nodig hadden dan orkesten die slecht gerund werden en de verliezen opstapelden. Subsidies kunnen worden verdiend door hard te werken.

Alleen kunst telt...

Etcetera: U lijkt wel een geboren operadirecteur...

Werthen: Ik ben er inderdaad van overtuigd dat ik een goede operadirecteur zou kunnen zijn.

Als wij in Vlaanderen zouden afstappen van een soms ver doorgedreven vorm van cultuurprotectionisme dan zouden wij door het buitenland au sérieux worden genomen. Het is niet omdat er een eenmalig artikel in Opernwelt of Die Welt verschijnt dat we victorie moeten kraaien. Als je als operahuis 500 miljoen krijgt is het evident dat je internationaal niveau haalt, anders ben je al dat geld niet waard.

Maar dat internationale niveau mag geen doel op zichzelf zijn. Je moet ook zorgen dat meer mensen dan de gebruikelijke happy few een culturele manifestatie kunnen meemaken. Ik kan me er niet mee verzoenen dat slechts een kleine achttuizend mensen *Tosca* "live" hebben kunnen zien. Potentieel bestaat er een groot publiek voor opera. Het komt niet aan zijn trekken omdat wij hier een situatie gecreëerd hebben die dat verhindert. Waar ik naartoe wil is dat veel meer mensen van muziek kunnen genieten, dat veel meer mensen door contact met cultuur een andere manier van leven gaan ontwikkelen.

Gunther Sergooris